

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертация на тема **“Оптимизиране управлението на малките
общообразователни училища”**, представена от **Соня Златанова Маринкова-
Йорданова**
за присъждане на
образователна и научна степен «доктор»
по професионално направление: **1.1. Теория и управление на образованието**

Соня Маринкова-Йорданова е зачислена в докторска програма в професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието (Образователен мениджмънт) на 1.02.2018 г. в задочна форма на обучение. Отчислена е предсрочно с право на защита през м. юни 2021 г. Докторантката е завършила българска филология с придобита квалификация „учител“ във ВТУ, а през 2008 . придобива и квалификацията „учител по английски език в средните училища“. В периода 2014-2015 се обучава в магистърска програма „Образователен мениджмънт“ към Факултета по педагогика на СУ.

Докторантката работи от 2007 г. в системата на училищното образование като учител по БЕЛ и английски език, като професионалният ѝ опит е в малки училища в малки населени места. Това вероятно провокира и интересът ѝ към изследователската проблематика на труда.

Соня Маринкова-Йорданова е представила необходимия набор документи за провеждането на публичната защита – дисертационен труд, автореферат със списък с публикациите, автобиография. Списъкът с публикациите съдържа 4 самостоятелни публикации. **Докторантът изпълнява на наукометричните изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието, съгласно Приложение 1, към чл. 1а, ал. 1 от Правилника за приложение на закона за развитие на академичния състав в Република България.**

Общи характеристики и съдържание на труда

Представеният дисертационен труд е посветен на особено значим проблем в образователния мениджмънт, а именно – управлението на малките училища. Промените и трансформациите в предучилищното и училищното образование в последните 10-15 години доведоха да възникването на редица предизвикателства пред директорите на

училищата. Неравномерното развитие на училищната мрежа, в съчетание с негативните демографски тенденции поставиха училищата в малките населени места в особена позиция, в която трябва да покриват поставените пред тях изисквания за качество на образованието при изключително неблагоприятни условия – малко ученици, недостатъчно финансиране, лоша и застаряваща материална база. Ето защо проблематиката на дисертационното изследване дава възможност да се погледне по-задълбочено на проблемите, които малките училища изпитват в своето управление и функциониране.

Дисертационният труд е структуриран в Увод, три глави, заключение, използвана литература и приложения. Общият обем е 325 страници, от които 298 страници – авторов текст. Използваната литература включва 139 източника, включително нормативната уредба. Използваните източници показват добро познаване на материята и позоваване на съвременните проучвания и концепции, свързани с основните проблеми в управлението на малките училища както в международен, така и в национален план.

В уводът докторантката удачно е обосновава значимостта на изследваната проблематика. Обектът и предметът на дисертационното изследване са ясно дефинирани. Изследователската хипотеза е ясно дефинирана. Основната цел е конкретизирана чрез адекватно подобрите и систематизирани изследователски задачи. Докторантката поставя и няколко изследователски въпроса, между които един основен и редица вторични, произтичащи от него. Използваните методи на теоретичен анализ и емпирично проучване дават възможност изследваната проблематика да се разгледа в дълбочина.

Първата глава на дисертационния труд представлява обстоен анализ на въпроса за малкото училище като образователен и социален феномен. Последователно и систематично Соня Маринкова представя теоретичните основи на „малкото училище“, като обосновава понятието и разглежда неговите специфики в различен контекст. Докторантката обръща специално внимание на външната среда, в която функционират малките училища в България, както и на социално-икономическите характеристики на родителите и учениците в тях, които са ключови за разбирането на проблемите, пред които тези училища са изправени.

Втората глава на труда разглежда състоянието и предизвикателствата пред управлението на малките училища. Интерес представлява и представения в първата част анализ на нормативните документи, имащи отношение към функционирането и управлението на малките училища у нас. В него докторантката разкрива способността си

критично да разглежда и оценява националните политики по отношение на училищното образование и да търси техните измерения във връзка с разглежданата в дисертационния труд проблематика. Докторантката показва добро разбиране на управленската проблематика, стъпвайки на личния си професионален опит като учител в малко училище. В главата последователно и логично са разгледани ключовите проблеми пред управлението на малкото училище, включително неговото финансиране, развитието на материалната му база и демографските тенденции, които са определящи за намаляващия брой ученици. Особено внимание е отделено на управлението на човешките ресурси и на управлението на образователния процес в малките училища, които са двата ключови фактора за постигане на качество на училищното образование. Съчетавайки теоретичните идеи с практическия си опит, Соня Маринкова очертава една тревожна картина за състоянието на малките училища и за проблемите, пред които се изправят техните директори. Логическите аргументи и разсъждения в тази посока са добре синтезирани в точка 2.7. на главата и показват уменията на докторантката да събира, интерпретира и обобщава научна и научно-приложна информация.

Третата глава на дисертационния труд представя резултатите от проведеното емпирично изследване. В първата част на главата е представен дизайна на изследването. Прави впечатление обемът на изследваните извадки, особено сред директори и заместник-директори, които като цяло са група, трудна за достигане и включване в емпирични проучвания. Анкетирани са четирите ключови групи в училищната организация – ръководни кадри, учители, родители и ученици. Докторантката е описана детайлно изследователския инструментариум. Анализът на данните е представен подробно, с добра интерпретация.

Във третата част на третата глава Соня Маринкова представя пълноценно и систематично обобщение на получените резултати, представяйки и сравнителна картина между мненията на различните групи, които участват в емпиричното проучване. Синтезираните от нея изводи очертават не особено благоприятна картина на състоянието на малките училища, които въпреки предимствата и плюсовете си, имат съществени затруднения в чисто управленски план, свързани с финансирането, материалната база, набирането и задържането на педагогически специалисти. В допълнение, социално-икономическите характеристики на учениците и техните семейства, особено в малките населени места, поставят пред ръководствата на тези училища редица предизвикателства в управленската дейност. Именно към справянето с тези предизвикателства докторантката насочва и предложената система от мерки в последната част на третата

глава, съчетавайки в едно кохерентно цяло получените идеи, мнения и оценки от емпиричното проучване със своя личен опит и с теоретичните конструкции, представени в първите две глави на дисертацията.

Тази система от мерки ясно показва дълбочината на разбирането на проблема с управлението на малките училища от докторанта, както на теоретично, така и на практическо ниво. На основата на проведеното проучване са изведени поредица от мерки в различни области от функционирането и управлението на малкото училище, които биха допринесли за подобряване на качеството на образованието в тях и за тяхното по-ефективно и пълноценно управление.

Заклучението на дисертационния труд обобщава цялостно теоретичните и емпиричните аспекти в него, като насочва към потенциални въпроси за бъдещи проучвания.

Авторефератът отразява обективно и коректно основните съдържателни аспекти на труда.

Основни приноси на дисертационния труд

Приемам очертаните от докторанта приноси моменти на дисертационния труд, като бих искала да добавя и следното:

- Въпросът за малките училища и тяхното управление е особено предизвикателен и докторантката заслужава поздравления за избраната изследователска проблематика. За съжаление, често в изследователския фокус са училищата, които са „добри“, „ефективни“, „иновативни“, докато училища с малко ученици, особено от малцинствен произход, остават някакви встрани от погледа на управленската наука. В този смисъл, приносният характер на дисертацията е несъмнен, тъй като разкрива актуалните характеристики на тези училища към настоящия момент у нас именно в контекста на тяхното управление.
- Като приносен момент бих искала да посоча и задълбочения интердисциплинарен анализ на факторите, имащи отношение към характеристиките и управлението на малките училища, в който Соня Маринкова-Йорданова разкрива особеностите на външната среда на училището от финансова, икономическа и социална перспектива. Подобен цялостен подход е особено необходим в контекста на управлението на училището, тъй като без него не могат да се открият реалните фактори и

причини, стоящи зад успеха или неуспеха на конкретни ученици и/или конкретни училищни организации.

Въпроси към докторанта:

Към докторантката имам един въпрос, провокиран от обстояното ѝ теоретико-емпирично проучване, а именно:

- В първа глава на труда докторантката разглежда някои теории и концепции за същността на малките училища, в които те се разглеждат и възприемат като „положителен феномен“, най-вече в чуждестранен контекст. За съжаление, емпиричните данни у нас по-скоро противоречат или не подкрепят подобна концепция. На какво, според нея, се дължи това разминаване и кое би следвало да е приоритетно в управлението на малките училища измежду посочените от нея мерки, за да се „обърне“ тенденцията те да са на опашката по резултати на учениците на национално външно оценяване и държавни зрелостни изпити?

Заключение

С оглед задълбоченият теоретико-емпиричен анализ, представен в дисертационния труд и отчитайки неговите приноси характеристики убедено препоръчвам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието, на докторант Соня Маринкова-Йорданова и ще гласувам ЗА.

27.06.2021 г.
София

Рецензент:

/доц. д-р Й. Първанова/